

ZDROJ: Sborník k semináři pořádanému Národním centrem pro rodinu, Katechetickou sekcí ČBK, Sekcí pro mládež ČBK a Sekcí církevního školství ČBK.

Olomouc, 1. března 2018

Neprošlo jazykovou korekturou.

Vytištěno pro potřeby účastníků semináře.

Neprodejné.

Rozdíly mezi mužem a ženou a jejich důležitost pro zdravý rozvoj identity člověka

Hana Imlaufová

Stvoření člověka jako muže a ženy – *Proto opustí muž otce i matku a přilne ke své ženě a ti dva se stanou jedním tělem. (Gn 2,18-25)*

Muž a žena – obrazem Boha, který je Láska – mají podíl na Jeho lásce a stvořitelské moci (plodnost). Povolává muže a ženu, aby se stali spolupracovníky při předávání života na této planetě.

Rozdíly mezi mužem a ženou

Rozdíly slouží ke vzájemnému doplnění, vytvoření „jednotky“, vytvoření „týmu“. Každý má v manželství jinou roli, jiný úkol. Nikoli úkol větší či menší, nikoli úkol lepší nebo horší, ale **jiný!** Rozdíly mohou sloužit i k trvalým nedorozuměním, pokud je nebudeme znát a respektovat je.

Zkoumání mužského a ženského mozku – Fyziologický ústav Akademie věd – prof. Helena Illnerová, prof. František Vyskočil – viz jejich odborné texty a pořady

Mužský mozek – systematický Ženský mozek – empatický

Prostředí, které nejvýznamněji ovlivňuje rozvoj psychických vlastností dítěte je rodina

Vznik člověka

Početí – buňka mužská a buňka ženská – MATKA a OTEC

Stadia vývoje osobnosti podle E.H. Eriksona (1902-1994)

Epigenetická stadia, splnění „vývojového úkolu“ – vždy se rozvíjí určitá složka osobnosti.

Vývoj dítěte v jednotlivých obdobích z hlediska důležitosti role otce a matky

Dítě od narození vnímá rozdíl mezi jazykovým modelem:

- ženským - „akceptující“

- mužským - „vyžadující“

Jiné vnímání matky již z prenatálního vývoje – např. tlukot srdce, hlas

Po narození – **matka i otec** jinak voní, jinak ji dítě vnímá dotykem, jejich pohyby, laskání, chování v náručí, přebalování, sklánění se nad ním

Kojenecké období

Matka pro dítě „životně“ důležitá. Vztah dítěte s matkou – „symbiotická fáze“ – (3.- 6. měsíc) dle M. Mahlerové (1975) Zásadní změna ve vnímání vlastní identity – pochopení existence sebe sama a existence matky jako dvou bytostí – M. Mahlerová – „Psychologické narození“.

Otec poskytuje bezpečí, podporu a ochranu matce.

Jeho přítomnost a angažovanost – pro dítě (výzkum prof. Z. Matějčka – žádosti o rozvod).

Batolecí období

Rozvoj identity se mimo jiné projevuje v samostatném jednání, které je pro dítě důkazem vlastních možností a schopností. „Já sám ...“, Já sama...“

Identita batolete – hlavně ve vědomí vlastní aktivity na okolní svět. Potřebuje potvrdit hodnotu svých kompetencí: „Co jsi tátův? Co jsi mámina?“

Potvrzení – oběma typy hlasového mohu – dává dítěti jistotu.

V tomto období – důležitost vymezování hranic, buduje se schopnost sebeovládání.

Důležitost role otce – nejen pro posílení jednoznačnosti v rozlišení dítěte co je správné a co ne, též pro dobré uvolnění dítěte ze symbiotické vazby s matkou.

Identifikace s rodičem stejného pohlaví:

Dívky – proces identifikace s matkou jednodušší

Chlapci – proces identifikace složitější – od matky se musí ve větší míře odpoutat a přijmout jako identifikační vzor otce. Je důležité, aby otec byl přítomen.

- Hry s otcem – pohyb, „risk“, dovádění

- Hry s matkou – knížky, vyprávění, tvoření.

Již v tomto věku – otcovy reakce na chování syna – základem jedné ze složek jeho mužské identity.

Předškolní věk

Obrovský rozvoj poznávání, zájem o svět, pojmenování věcí, učí se rozlišovat i abstraktní pojmy.

Identifikace – nová podoba – dělat věci „jako“ dospělí, rozvoj fantazie, „Hry na něco“ – vychází již z jasného pojmenování mužských a ženských rolí.

Identita se rozvíjí – posiluje se v kolektivu – kolektivní hry s jasně označenými rolemi

Identifikace s pohlavní rolí – rozdíl obsahu mužské a ženské role:

- biologický

- sociální

Každá společnost – má stanoveny žádoucí sexuální stereotypy a podporuje děti, aby tyto role přijaly.

V předškolním věku – dítě prochází velmi důležitou fází pohlavní identifikace. Informace o této roli získává:

- v rodině
- ve skupině vrstevníků
- prostřednictvím sociálních vlivů

3leté dítě – mohl by se stát opačným pohlavím, když se tak oblékne a učeše (L. Steinberg, J. Belsky 1991)

Ve 4 letech – už ví, že pohlavní identita je neměnná a je trvalým znakem
Nebezpečí – osamělé matky – jedináček chlapec (Steinberg, Belsky 1991)
Chlapci, kteří neměli možnost identifikace s mužským vzorem, neměli typické zájmy a projevy. Ostatní kluci je nechtěli za kamarády -> dále se prohluboval deficit mužských zkušeností.

Extrém – syndrom „maminčin chlapeček“ – nesmí být agresorem jako jeho otec, ani ho nesmějí kazit ostatní chlapci (ti jsou dle matky hrubí a agresivní).

Riziko je hlavně před 5. rokem života chlapce. Starší chlapci již mají svoji pohlavní roli stabilizovanou a nelze je tak snadno ovlivnit.

Mladší školní věk

Rodina – součástí identity mladšího školáka. Příslušnost k rodině – samozřejmost, podpora jeho osobní prestiže. Vztahy k rodičům jsou silné, rodiče jsou důležitou součástí jeho světa.

„Chci být jako táta, jako máma“.... Model nápodoby.

Má představu o čase – rodič představuje model pro budoucnost – VZOR
DOSPĚLÉHO CHOVÁNÍ.

Role matky:

- stále důležitá – jistota, bezpečí, akceptace dítěte, něha
- tráví s dítětem více času, než otec
- je mu nejbliže v prostoru i čase i emočním naladěním

Role otce:

- nový a větší význam, napomáhá odpoutání dcery i syna od matky
- zdroj informací a zkušeností, které neposkytuje matka.
- díky „vyžadujícímu jazykovému modu“ – větší autorita
- je modelem mužské role hl. pro syna – nejen záliby, aktivity, ale též způsob komunikace, řešení situací

R.A. Warshak 1996 – děti, kterým se otcové věnovali se lépe vytvářela sebejistota, sebedůvěra, odvaha přijmout zodpovědnost za své chování.

Další zdárný rozvoj syna – očekávání otce vůči synovi (u malého chlapce ho otec tolik neměl).

Když syn nenaplní očekávání – naruší se vztah, otec se nestane vzorem, chlapec bude hledat jiný vzor, který ho bude akceptovat takového, jaký je. Zůstane nejistý, nízké sebevědomí.

Vědomí vlastní hodnoty – klíčová role otce! Otec může **potvrdit** nebo **zničit**.
(viz sv. Pavel, Kolosanům 3,21 „*Otcové neponižujte své děti, aby nemalomyslněly.*“ Jinde: „*Otcové, nedrážděte svoje děti, aby neztrácely odvahu.*“ Pokud je otec matkou pozitivně akceptován – jeho hodnota – tedy také mužská role, je potvrzena a stojí za to se s ní identifikovat a v budoucnosti se stát stejným člověkem.

Interakce mezi otcem a matkou slouží dětem jako model vzájemného vztahu mužské a ženské role.

Střední školní věk

Identitu dítěte vytváří:

- Sebepojetí – zkušenost se sebou samým, jaký/á jsem, co mi jde a co ne
- Emoční akceptace nejbližšími
- Potvrzení okolím – hlavně vrstevnickou skupinou (ty jsou v tomto věku pohlavně rozdělené)

Dospívání

E. Erikson – období budování identity – přechod mezi dětstvím a dospělostí.
Identita – zahýbá se v základech, jedinec rozvíjí svoji představu o tom, kým by chtěl být a pokouší se ji realizovat.

Dcera – sbližuje se s matkou – ta ji uvádí do „ženského světa“.

Dcera potřebuje její podporu (dnes chybí rituály)

Otec – manžel – v této fázi důležitý hlavně pro matku. Matka se loučí s tím, že její holčička už není dítě a uvědomuje si své „stárnutí“.

Pro dceru důležité – jak se matka vyjadřuje o otci – s úctou nebo pohrdáním – jak ona bude jednou přistupovat k mužům.

Dcera má potřebu si dělat věci po svém (např. oblékání) – konflikty s matkou.

Otec – pevný – musí být oporou ženě a zároveň podporovat samostatnost dcery.

Otec se pevně a s láskou má ujmout obou – každé jiným způsobem.

Dcera – čas s otcem – důležitý otcův obdiv, komunikace s ní, zájem o ni. Díky němu poznává „mužský svět“ – bezpečně.

MATKA + DCERA = SLOVA OTEC + SYN = ČINY

Syn – s otcem potřebuje objevovat mužský svět (cca kolem 12 let)

Učí se bojovat, něco vydržet, soupeřit ve sportu, posilovat vůli.

Matka musí vědomě ustupovat do pozadí. Má tendenci syna „ochraňovat“, pečovat o něho. Chce zachraňovat konfliktní situace. Matka potřebuje vztah důvěry k muži, aby syna „pustila“ a nebála se. Otec musí syna „otušovat“.

Když je otec slabý – syn překračuje hranice, bývá „rváč“ a bojovník – vynucuje si otcovu pozornost a aktivitu.

Tvrdý otec – který ale nemá přirozenou autoritu může si své sebevědomí zvyšovat na úkor syna. Syn touží po uznání, ocenění.

Syn potřebuje vidět, jak si otec váží matky, jak se k ní chová – podle toho si bude utvářet vztah k ženám. Pokud není dobrý partnerský vztah mezi rodiči,

matce dělá dobře, když k ní má syn důvěru. Tím ho k sobě poutá. (Otec buď není přítomen, nebo se neangažuje)

Co syn nejvíce potřebuje? Přijetí otcem, ať už syn vyvádí cokoli. Vyžaduje to zralého, pevného muže – otce. (*Marnotratný syn Lk 15,11-32*)

Závěr:

Pokud muž a žena – otec a matka – dokázali ve výchově jeden druhého doplňovat, občas přebírat aktivitu a občas ustupovat do pozadí, pokud dítě vnímalo rozdíly mezi rodiči, ale zároveň zakoušelo jejich lásku, vyroste z chlapce dospělý muž a z dívky dospělá žena se zdravým sebevědomím a s odvahou přijmout na sebe úkol rodičů pro další generaci.

Doporučená literatura k tématu:

Vývojová psychologie – dětství a dospívání – Marie Vágnerová, Karolinum 2012

Dětská klinická psychologie – P. Říčan, D. Krejčířová a kol., Grada 1997

Co kdy a jak ve výchově – Zdeněk Matějček, Portál 1999

Co děti nejvíce potřebují – Zdeněk Matějček, Portál 1994

Otcové a synové – Lewis Yablonsky, Portál 1990

Rizikové chování v dospívání – P. Kabíček, L. Csémy, J. Hamanová a kol., Triton 2014

Rodinná terapie psychosomatických poruch – L. Trapková, V. Chvála, Portál 2004